

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת בבא בתרא - דף קמב

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מחתי מחשבים את רגע הלידה

על דברי רב ששת שנקט שעובר זוכה בכל אופן שאלו, כמה שלמדנו במשנה בנדה, תינוק בן יומו נוהל ירושה ומנחיל את מה שיירש, מדקדקת הגמ' שדווקא בן יום אחד, אולם עובר אינו זוכה. וכו'.

יש לעיין מה ההגדרה בן יום אחד, לא מסתבר שהנושא תלוי בשעות. אמנם שם בגמ' בנדה מבואר לגבי דיני יבום וחליצה שצריך לדעת האם הוא בן קיימא וכו' והנידון תלוי בל' יום מלידה, אולם כפי המבואר בסוגיא לפנינו בדיני ירושה צריך שיהיה בן יום אחד, האם הכוונה יום מעת לעת, או זמן כל שהוא ובאו למעט "עובר". ובלשון המאירי שם בנדה מבואר שבאמת הכוונה לשעה כל שהוא, ואין הכוונה לבן יום אחד.

מעתה יש לדון מה הדין תינוק שנולד ומיד לאחר לידתו הניחוהו ב"אינקובטור" האם זה מוגדר להמשך תהליך ההריון ואין כאן לידה ואינו מוגדר בן יומו כלל. או זה סיוע רפואי גרידא, וכמו שהתינוק יצטרך תרופה כל שהיא שבואי מוגדר לילוד.

הפוסקים דנו בהרחבה בנידון הנזכר, לאור שינוי הטבע לגבי בן ח' וכן, כפי המבואר בגמ' בשבת (קלו) ועוד, תינוק הנולד בחודש השביעי או התשיעי מחללים עליו את השבת כדי להצילו, אולם תינוק הנולד בחודש השמיני יש לו דין נפל כיון שלא כלו לו חודשיו. דעת החזו"א (יו"ד קנה) בצורה ברורה שהיום בזמנינו נשתנה הטבע ותינוק שנולד בחודש השמיני יכול לחיות כאחד כל האדם ולכן מחללין עליו את השבת. וכן במנח"י (ח"ד קכג) נוקט שלפי המציאות של היום כאשר התינוק הוא נפל יש בו סימנים מובהקים לכך, ולא יתכן שהוא יהיה נפל ולא נחשוש לזה קודם, לכך תינוק שנולד בחודש השמיני ולא היו בו סימני סכנה מוקדמים נחשב הוא לנולד רגיל לכל דבר. ונוקט שאף שבדור שלפניו לא סמכו על מכשיר ה"אינקובטור" זה מחמת שלא היה מפותח כל הצורך אולם היום כיון שמכשיר זה מפותח ומציל את הנפש יש לסמוך עליו ומחילין מחללים את השבת אף על בן ח'.

מעתה אם נגדיר את מכשיר "אינקובטור" בתור המשך ההריון לכאורה לא יהיה נידון התינוק כבן ח' אלא כילוד רגיל, אולם אם נגדיר את המכשיר הנ"ל בתורת טיפול רפואי, הרי שהתינוק הוא בן ח' אלא שיש דרכים להצילו ולהאריך את חייו וכו'.

הפוסקים מביאים את דברי הגמ' בחולין (ע, א) גבי בכור בהמה שאם הוציא עובר במהמה אחת והעביר לבהמה השניה האם זה נחשב לעובר של השניה או לא ונפק"מ גבי פטר רחם. האם העברת התינוק ל"אינקובטור" נחשב להמשך ההריון או לדבר חדש.

למעשה הכריע מרן הגר"ש אלישיב שליט"א (תורת היולדת פרק נו) שהמנין של ה"ל" יום הוא מהלידה בפועל ולא מעת יציאתו מה"אינקובטור" כי מכשיר זה נידון רק כסיוע רפואי ולא בתור המשך ההריון. ואם מת התינוק ביותר מל' יום מהלידה חייבים אבלות ואפי' שהה באינקובטור. יאמר שהתינוק שאחד פטר מיד והשני שהה באינקובטור ומת ביותר מל' יום אז תולים שאחד מגלה על חבירו וגם דין השני כנפל.

א"כ כך יהיה הדין בנפק"מ בסוגיא לפנינו תינוק בן יומו שנחל ומנחיל אף אם נולד בחודש השמיני והניחוהו באינקובטור יהיה דינו כילוד לכל דבר ולא נדון בו שעדיין אינו בן יומו, אלא שלגבי הדברים שצריך בהם המתנה של ל' יום כענין פטור מיבום ודיני אבלות וכו', יהיה דינו שונה. אולם לגבי מציאותו בעולם כבר מוגדר כ"בן יומו".

האם מותר לטמא עובר

בנידון אם עובר קונה או לא, הביאה הגמ' בתחילת הסוגיא את דברי רבי יוסי שעובר פוסל ואינו מאכיל לגבי תרומה, ועי' רשב"ם ומה שביארו תוס' (קמא, ב) ומה שהביאו מרש"י ביבמות עיי"ש.

עכ"פ יש בדברי רבי יוסי נפק"מ להלכה ולמעשה, האם לאשת כהנת מעוברת, אסור להיכנס לאוהל המת שגמ' עוברת זכר.

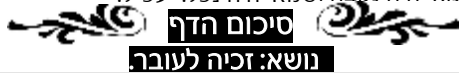
שורש דבריו של רבי יוסי בגמ' ביבמות (סז, א) בת ישראל שניסת לכהן ומת, והניחה מעוברת, לא יאכלו עבדיה בתרומה מפני חלקו של עובר, שהעובר פוסל ואינו מאכיל דברי רבי יוסי. ונחלקו בגמ' בטעמו של רבי יוסי, האם מצד שעובר במעי זרה, זר הוא. או מחמת שיש הלקה ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל. והוכיחו בגמ' שסברת רבי יוסי, עובר במעי זרה זר הוא. ולכן בת כהן מעוברת, לפי שיטת רבי יוסי יכולה להאכיל בתרומה את עבדיה. א"כ שמענו, שלשיטת רבי יוסי, כאשר רבי יוסי יצא לעובר לא יצא לאויר העולם, הוא מוגדר כזר, וא"כ אין צד שיהיה אסור לה להכנס כל זמן שאינה יולדת. אולם לבת כהן, הרי מבואר שמוגדר ככהן, אף שנמצא ברחם אמו, א"כ אף בעודה מעוברת יש לדון האם יש לה איסור להיכנס לאוהל המת.

ועוד צריך לברר, האם צריך לחוש שהעובר הוא זכר. או כיון שמחצה נקבות ומיעוט מפילות, אין לחוש לרוב זכרים ואין לאסור לה ללדת באוהל המת.

פסק השו"ע (יו"ד שעא, א) אסור לכהן ליכנס תחת אוהל שהמת תחתיו, אפילו

הוא גדול הרבה, ואפילו לבית אחר או לעליה אחרת הפתוחים לאותו בית בנקב שיש בו טפח על טפח, ובית לאותו בית, עד עולם. על דברי השו"ע הנ"ל כתב הש"ך (סק"א) בשם הרוקח, וז"ל, כתב הרוקח (סימן סוס) אשת כהן שמעוברת מותרת ליכנס באהל המת דספק ספיקא הוא שמא נפל הוא או שמא נקבה הוא. עכ"ל. מבואר בדברי הרוקח, א. כל זמן שלא ילדה אין איסור, היות ומתייחס למה תלד ולא אסר עליה קודם. ב. על צד שתלד זכר, יש סיבה לאסור עליה להיכנס לאוהל המת. ונוקטים שיש איסור לטמא קטן. ג. יש סיבה להתיר לה ללדת באוהל המת, כיון שיש רוב שלא תלד זכר. מחמת הכלל שמחצה זכרים מחצה נקבות, וסמוך מיעוט מפילות למחצה נקבות, נמצא שהיו ספק ספיקא, ואין לאסור מחמת כך.

הרבה יש להאריך בדברי הרוקח, ועי' מה שכתבנו בעיונים על הדף יבמות פד פה. ובמ"ב פסק (הלכות שבת שמה, ג) בשם הנתיב חיים, "ומ"מ אשת כהן מעוברת שקרבו ימיה ללדת מותרת ליכנס לתחלה באהל המת דאף שנראה לנו שודאי תלד שם ולד ושמא יהיה זכר ויטמא אם אפילו הכי מותר דספק ספיקא הוא שמא יהיה נקבה ושמא יהיה נפל" עכ"ל.

נושא: זכיה לעובר

שיטת ר"ג, המזכה לעובר לא קנה, אולם אם אמר לכשתלד, קנה. **שיטת רב הונא**, אף לכשתלד לא קנה. **ורב ששת סבר**, ששניהם קנה. **אמר רב ששת** למדתי דין זה מגר שמת ונטלו אנשים את נכסיו והתברר שיש לו בן, **אז** שהייתה אשתו של הגר מעוברת, **חייבים להחזיר** את מה שנטלו. אם החזירו את הנכסים **ואח"כ** שמעו שמת הבן או שהפילה אשתו של הגר, **מי שעשה** קנין בפעם השניה זכה בנכסים, **מי שהחזיק** רק בראשונה לא קנה. **מבאר רב ששת**, אם עובר לא קני, לאופן שאשת הגר הייתה מעוברת מדוע היו צריכים להחזיק פעם שניה בנכסים, הרי העובר לא קנה ומי שהחזיק בראשונה זכה, **בהכרח** עובר קנה. **זוחה אביי**, שאין ראה מירושה שהזכיה בה נעשית מאליה. **לרבא**, אין ראה מנכסי הגר כיון שהתופסים לראשונה לא החזיקו בצורה ודאית שחששו שיש לו יורשים. **הנפק"מ**, שמעו שמת אותו בן ובאמת לא מת, ואח"כ מת, **לאביי** תמיד בירושה זוכה. **לרבא**, כל הסיבה שזכה זה מחמת שלא החזיקו בצורה ודאית, אולם כאן ששמעו שמת החזיקו ודאי.

למדנו במשנה בנדה, תינוק בן יומו נוהל ירושה ומנחיל את מה שיירש, **מדקדקת הגמ'** שדווקא בן יום אחד, **אולם** עובר אינו זוכה. **ביאר רב ששת**, כוונת המשנה בנדה, לגבי ירושת אמו, שאם הוא בן יום אחד יורש את אמו, **וכאשר מת** אחיו מן האב יורשים אותו, אולם אם לא היה בן יום אחד לא יורש את אמו כדי להנחיל, שהרי הוא עובר ומעוברת שמתה העובר מת קודם, ואין הבן יורש את אמו בקבר, כדי להנחיל לאחיו מן האב. **שואלת הגמ'**, הנחת שהעובר מת ראשון, והרי ראינו מעוברת שמתה ואח"כ פירכס העובר. **אמר מר בר רב אשי**, שאין זה חיות אלא פירכוס כגון הלטאה. **מר בון של רב יוסף ביאר בשם רבא**, יתכן לומר כרב ששת שעובר יורש, ואין הכרח לומר שהעובר מת ראשון, **והנה שאלו מתחלקת לעוד ארבע**, ואח"כ מת ומנחיל אמרו לגבי דיני בכורה, שאם הוא בן יום אחד הוא ממעט חלק בכורה, **היינו** אם היו האחים יורשים ישר מהאב **הרי שהבכור** היה נוטל ב' חלקים מנכסי האב, ושאר האחים כל אחד חלק, **עתה שנולד עוד אח** אם הוא בן יום אחד הרי הוא ראויו ליוטל בירושה והמקבל הבכור פחות בנחלה, שהרי הנחלה מתחלקת לעוד ארבע, **ואח"כ מת** ומנחיל אמרו לגבי דיני לא יקבל פי שניים **אלא** בשווה עם אחיו, שהרי ירשו את האב ולא את האב, **אולם אם בזמן מות האב לא היה בן יום אחד**, הרי שיוורשים את האב ולא נפגע חלקו של בכור. **ודרשו** ויולד לו דווקא שכבר נולד ממעט מחלק בכורה, **ודרש מר בון של רב יוסף בשם רבא**, בן שנולד לאחר שמת האב אינו ממעט חלק בכורה שהרי אמרה תורה "יולדו לו" ואינו בעולם.

בפומבדיתא דרשו באופן אחר, אמר מר בון של רב יוסף בשם רבא, **בכור שנולד לאחר מיתת אביו** אינו נוטל פי שניים שאמרה תורה **"ויכיר"** ואינו בעולם שיכירונו. **ונפקה הלכה** כפי שאמר מר בון של רב יוסף בשם רבא, **א**, יש לעובר שם יורש כדברי ר"ש. **ב**, בן הנולד אחר מיתת האב אינו ממעט חלק בבכורה. **ג**, בכור שנולד לאחר מות האב לא יקבל פי שניים.

אמר רבי יצחק בשם ר"ח, המזכה לעובר לא קנה. **ואמנם התבאר** במשנה שאמר "אם תלד אשתי" וכו', לגבי בנו שדעתו קרובה אליו מזכה אף שהוא עובר. **אמר שמואל לרב חנא בנדתאה**, צא והבא לי עשרה אנשים ואומר המזכה לעובר קנה. **ולהלכה** אינו קונה.

אדם אמר לאשתו הנכסים יהיו לבנים שהיו ממך (נחלקו הראשונים אם האדם היה שכיב מרע או בריא, ונחלקו האם האשה הייתה מעוברת או לא). בא בנו מאשה ראשונה, ושאל מה הוא יירש, אמר לו תקבל חלק אחד שווה עם הבנים. **מבאר הגמ'**, הילדים שיוולדו אח"כ בודאי לא קנו מאומה שהרי לא היו בעולם. **ויש לדון** כלפי הבן הגדול אם יקבל חלק נוסף יחד עם יורשי האב, או יקבל בשווה. **רבי אבון רבי מיישא ורבי ירמיה אמרו**, יש לו חלק נוסף. **רבי אבהו רבי חנינא רבי פיפי ורבי יצחק נפחא** סברו שאין לו. שאל רבי אבהו את רבי ירמיה כמאן ההלכה, אמר לו רבי ירמיה שיש לו חלק נוסף כפי שאמרנו, שאנו קשישים חכם. אמר אותו והרי הדבר תלוי בטעם ההלכה ולא בגיל. **וכפי רבי אבהו** שביאר את ההלכה לרבי אבון והנהגו בן בראשו לאות שמסכים עמו להלכה. **וביאר רבי אבון לרב ירמיה** שהטעם שלא קנה אותו בן חלק שזה בנידון של "קני כחמור" שהזכיה לא קנה כשם שהחמור לא קנה, **וכך** אותו בן גדול לא קנה כדרך ששאר העתידים להוולד לא קנו.